

2022-07-07
A2022/01028**Arbetsmarknadsdepartementet**Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) uppdrag avseende den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10).

Socialstyrelsen ska genomföra åtgärder för att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) inom hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst i enlighet med vad som framgår under Närmare om uppdraget till Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen ska under uppdragets genomförande föra dialog med och inhämta kunskaper och erfarenheter från berörda myndigheter, ett urval av kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, relevanta vårdverksamheter, samt de övriga aktörer, inklusive civilsamhällets organisationer, som myndigheten bedömer är berörda av uppdragets genomförande. Uppdraget ska vidare genomföras i dialog med regionernas nationella system för kunskapsstyrning.

Uppdraget ska i tillämpliga delar samordnas med det pågående uppdraget att fördela utvecklingsmedel samt tillhandahålla och kvalitetssäkra kompetensstöd (S2021/08111) samt andra relevanta insatser som pågår på hälso- och sjukvårds-, tandvårds- och socialtjänstområdet inom myndigheten. Socialstyrelsen ska beakta det arbete som genomförs inom

ramen för utredningen Stärkt stöd till tandvård för våldsutsatt och ökad kontroll över tandvårdssektorn.

Uppdraget omfattar alla typer av våld som ingår i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Strategin riktar sig mot våld som kvinnor och flickor utsätts för på grund av sitt kön. Den riktar sig också mot våld som kvinnor och flickor utsätts för i särskilt hög grad eller som generellt sett har särskilt svåra konsekvenser för kvinnor och flickor. Även män och pojkar kan vara utsatta för den typen av våld och omvänt kan kvinnor och flickor utsätta andra för våld. Den nationella strategin omfattar i samtliga delar hbtqi-personers utsatthet för den typ av våld som strategin avser. Uppdraget ska i tillämpliga delar utgå från de uppdaterade föreskrifter om våld i nära relationer som myndigheten har tagit fram.

Socialstyrelsen ska i genomförandet av uppdraget genomgående beakta situationen för personer som befinner sig i en särskilt sårbar situation.

Socialstyrelsen ska löpande informera Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet och Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Socialstyrelsen ska senast den 27 februari 2026 lämna en skriftlig redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet med kopia till Socialdepartementet). Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2022 använda högst 15 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering för budgetåret 2022 uppförda anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagsposten 12 Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2022. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition, återbetalning och redovisning av medel ska hänvisa till diarienumret för detta beslut. Socialstyrelsen har möjlighet att fördela högst 1 000 000 kr till kommuner och regioner som Socialstyrelsen utser för samverkan i uppföljning eller

utvärdering i enlighet med deluppdrag 3. Socialstyrelsen får sätta upp villkor för utbetalning av medlen och medlens användning.

Regeringen beräknar att 25 000 000 kronor per år kommer att avsättas för uppdraget 2023, 2024 och 2025 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

Statens beredning för medicinsk och social (SBU) utvärdering ska bistå Socialstyrelsen med kunskapsunderlag avseende vård av personer som utsatts för sexualbrott i enlighet med vad som framgår under Närmare om uppdraget till Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

SBU:s uppdrag ska redovisas i årsredovisningarna för 2022, 2023 och 2024. För uppdraget får SBU under 2022 använda högst 1 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering för budgetåret 2022 uppförda anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagsposten 12 Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2022. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition, återbetalning och redovisning av medel ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Regeringen beräknar att 2 000 000 kronor kommer att avsättas för SBU:s uppdrag 2023 och 2 000 000 kronor för 2024 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

Bakgrund

Socialstyrelsen har sedan 2017 haft uppdrag om att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (S2017/01221, S2018/03516). Socialstyrelsen har tagit fram utbildningsmaterial till hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten, inklusive särskilda chefsstöd, samt en fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck. Socialstyrelsen har vidare tagit fram ett bedömningsstöd för socialtjänsten för arbete med barn som är eller kan vara utsatta för hedersrelaterat våld, samt en inventering av vård för flickor och kvinnor som har varit utsatta för könsstympning. Inom uppdraget har Socialstyrelsen även tagit fram ett nytt område till Kunskapsguiden där

kunskap om bland annat hedersrelaterat våld och förtryck och sex mot ersättning (barn respektive vuxna) har publicerats. Socialstyrelsen har även arbetat med att förstärka samordningen av Socialstyrelsens samtliga uppdrag på området mäns våld mot kvinnor och våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck (A2019/00504).

Socialstyrelsen har sedan 2012 i uppdrag att fördela utvecklingsmedel till kommuner och ideella organisationer för att användas inom området stöd och hjälp till kvinnor och barn som utsätts för våld av närstående. Uppdraget har utvidgats till att även omfatta medel till regionerna samt fler former av utsatthet. Socialstyrelsen har även i uppdrag att tillhandahålla och kvalitetssäkra nationellt kompetensstöd för socialtjänsten och hälso- och sjukvården inklusive tandvården i samverkan med Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK), Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt kunskapscentrum) och Jämställdhetsmyndigheten. Utvecklingsmedlen kan användas av kommuner och regioner för att tillsammans med länsstyrelsernas utvecklingsledare genomföra kompetenssatsningar som bygger på de utbildningsmaterial som Socialstyrelsen har tagit fram inom ramen för uppdraget att stödja utvecklingen av arbete inom vård och omsorg med mäns våld mot kvinnor (S2018/03516). Den myndighetsgemensamma arbetsgrupp som arbetar med kompetensstödet har kunnat bidra till spridningen av materialet.

Socialstyrelsen ska enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall, under vissa förutsättningar genomföra skade- och dödsutredningar. I Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 (dnr) identifieras ett antal brister i samhällets insatser. Bland annat konstateras att samverkan mellan flera centrala aktörer behöver utvecklas samt att riskbedömningar avseende våldsutövande mot närstående i många fall inte görs inom psykiatrin.

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen också stärkt arbetet avseende våldsutövare. Tillsammans med länsstyrelserna har Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram information och vägledning till berörda myndigheter, däribland kommuner och regioner, om det ansvar som kommunernas socialnämnder från 1 augusti 2021 har att verka för att personer som utövar våld eller andra övergrepp mot närstående ska upphöra med det (A2021/01538). Socialstyrelsen har även i uppdrag att analysera och lämna förslag på hur en nationell samordning och kunskapsutveckling avseende

återfallsförebyggande arbete med personer som utsätter närstående för våld kan utvecklas inom myndigheten (A2021/02083).

Den 22 december 2021 beslutade regeringen om ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023 (A2021/02397). Av åtgärdsprogrammet framgår att regeringen anser att arbetet med att stödja utvecklingen inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården, behöver fortsätta. I åtgärdsprogrammet lyfts att framtagna kunskapsstöd behöver implementeras, vilket bland annat framgår av Statskontorets analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin (A2020/00238). Statskontorets analys visar att många myndigheter arbetar med att sammanställa och sprida kunskap, men att arbetet med att bidra till att kunskapen också används i berörda verksamheter skulle kunna öka.

Närmare om uppdraget till Socialstyrelsen

Uppdraget är en fortsättning på tidigare uppdrag inom området (S2017/01221 och S2018/03516) och utgår från den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) och omfattar hälso- och sjukvården, inklusive den psykiatriska tvångsvården, rättspsykiatri och elevhälsan samt tandvården och socialtjänsten. Det består av fyra delar enligt följande:

1. Stöd till implementering

Socialstyrelsen ska i samverkan med de aktörer som myndigheten bedömer är berörda stödja implementering av befintliga kunskapsstöd riktade till socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvård inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i syfte att de ska användas av berörda professioner. Även stöd till implementering av föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer samt Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer ingår. Uppdraget omfattar även de nya kunskaps- och implementeringsstöd som tas fram inom ramen för detta uppdrag (deluppdrag 2).

2. Kunskapsstöd

Socialstyrelsen ska med utgångspunkt i regeringens fortsatt prioriterade områden och utpekade utvecklingsområden i åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023 (A2021/02397), de behov som lyfts i Socialstyrelsens rapport Dödsfallsutredningar 2016–

2017 (2018) och de behov som lyfts i Socialstyrelsens rapport Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 (2022) kartlägga behovet av ytterligare kunskapsstöd riktade till socialtjänsten, tandvården, hälso- och sjukvården och vid behov ta fram sådana stöd. Om sådana behov identifieras ska myndigheten i första hand komplettera redan befintliga kunskapsstöd på området. Socialstyrelsen ska särskilt beakta behovet av stöd avseende personer som utsatts för sexuellt våld, inklusive i prostitution.

Uppdraget ska, i relevanta delar, genomföras i samverkan med Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och i dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) i relation till insatser inom ramen för den pågående överenskommelsen Tilläggsöverenskommelse om en personcentrerad, tillgänglig och jämlik hälso- och sjukvård för graviditet, förlossning och eftervård (S2021/00822).

3. Uppföljning och utvärdering

Socialstyrelsen ska stödja att kommuner utvecklar arbetet med systematisk uppföljning i syfte att inhämta kunskap om resultaten av de insatser som erbjuds individer, såväl våldsutsatta som våldsutövare. Uppdraget omfattar både de kommuner som redan arbetar med systematisk uppföljning och de som ännu inte gör det.

Socialstyrelsen ska undersöka hur och i vilken omfattning kommuner använder familjebehandling vid hedersrelaterade konflikter mellan föräldrar och barn och unga samt utvärdera vilka positiva respektive negativa resultat det ger.

Socialstyrelsen ska i samverkan med berörda aktörer beskriva, följa upp och utvärdera resultat eller, i den mån det är möjligt, effekten av metoder och arbetsformer för att upptäcka våld, bedöma risk för våld och ge stöd och skydd till våldsutsatta inom socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvård som redan är framtagna eller används och som kan följas upp eller utvärderas under uppdragstiden. I uppdraget ingår att identifiera vilka metoder och arbetsformer det är relevant att utvärdera samt att senast inför slutredovisningen ta fram en plan för hur de metoder och arbetsformer som Socialstyrelsen ansvarar för ska följas upp, förvaltas och utvecklas under längre tid. Syftet är att på sikt ha kunskapsbaserade metoder och

arbetsformer som kan spridas och användas av aktörer som möter målgruppen.

Socialstyrelsen ska i denna del av uppdraget samverka med regionala och lokala forsknings- och utvecklingsenheter. I uppdraget ingår att fördela medel till kommuner och regioner för att möjliggöra denna samverkan.

4. Stärka samverkan runt enskilda personer

Socialstyrelsen ska, med utgångspunkt i vad som framkommit i tidigare rapporter, exempelvis Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 stödja och följa samverkansinitiativ på lokal nivå och bidra till att sprida goda exempel nationellt. Uppdraget avser samverkan i alla faser av våldsutövande eller risk för våldsutövande.

Närmare om uppdraget till Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering ska i samråd med Socialstyrelsen ta fram det kunskapsunderlag som Socialstyrelsen behöver för att ta fram kunskapsstöd avseende vård för personer som utsatts för sexuellt våld, inklusive i prostitution. Uppdraget omfattar patienter på alla vårdnivåer och såväl i ett akut som i ett senare skede. Vården av patienter med komplex traumatisering eller psykiatrisk samsjuklighet ska särskilt uppmärksammas. Kvinnor och män, flickor och pojkar omfattas och hbtqi-personers situation ska uppmärksammas. I uppdraget ingår att identifiera kunskapsluckor och forskningsbehov.

På regeringens vägnar

Eva Nordmark

Viktor Sjögren

Likalydande till

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Kopia till

Kammarkollegiet